

Χρήση ναρκωτικών, μειωμένη ικανότητα οδήγησης και τροχαία ατυχήματα

Η εν λόγω βιβλιογραφική επισκόπηση παρέχει μια περιεκτική καταγραφή της σχέσης μεταξύ χρήσης ναρκωτικών, μειωμένης ικανότητας οδήγησης και τροχαίων ατυχημάτων. Εξετάζει μεθοδολογικά θέματα, παρουσιάζει αποτελέσματα μελετών επικράτησης της χρήσης ναρκωτικών στους οδηγούς και παρέχει μια επισκόπηση των πορισμάτων σημαντικών διεθνών επιδημιολογικών μελετών που έχουν δημοσιευθεί από το 1999. Η έκθεση συγκεντρώνει επίσης στοιχεία από πειραματικές και επιτόπιες μελέτες για τη σχέση μεταξύ χρήσης ναρκωτικών, μειωμένης ικανότητας οδήγησης και τροχαίων ατυχημάτων.

Οι έρευνες στον συγκεκριμένο τομέα διακρίνονται, σε γενικές γραμμές, σε πειραματικές και μεθοδολογικές μελέτες. Κάθε προσέγγιση διαθέτει εγγενή πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

- Οι πειραματικές μελέτες διεξάγονται σε εργαστήριο, σε προσομοιωτή οδήγησης ή σε δημόσιες οδούς, και η ναρκωτική ουσία χορηγείται σε μετρούμενες δόσεις σε εθελοντές. Από αυτές προκύπτουν ερμηνείες βασισμένες σε ένα μοναδικό αίτιο, αλλά προσδιορίζονται δυνητικοί, μόνο, κίνδυνοι. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η αξία των αποτελεσμάτων μπορεί να είναι περιορισμένη λόγω της χρήσης μη ρεαλιστικών δόσεων ή λόγω του ιστορικού χρήσης ναρκωτικών ή των διαφορών από άτομο σε άτομο μεταξύ των εθελοντών.
- Οι επιδημιολογικές μελέτες εξετάζουν την επικράτηση των ναρκωτικών σε διάφορους πληθυσμούς. Περιλαμβάνουν έρευνες παρά την οδό, μελέτες αξιολόγησης της επικράτησης των ναρκωτικών σε υποσύνολο οδηγών, μελέτες κινδύνου ατυχημάτων, αναλύσεις ευθύνης, έρευνες στον γενικό πληθυσμό και φαρμακοεπιδημιολογικές μελέτες. Ωστόσο, η επιδημιολογική έρευνα είναι περιορισμένη, επειδή ενδέχεται να υπάρχουν παράγοντες επικινδυνότητας που συνδέονται με τη χρήση ναρκωτικών αλλά δεν προκύπτουν από τα πορίσματα της μελέτης. Ένα άλλο μειονέκτημα της επιδημιολογικής μελέτης είναι ότι δεν μπορεί να διακρίνει μεταξύ ενός «πραγματικού» παράγοντα επικινδυνότητας και άλλων παραγόντων οι οποίοι ενδέχεται να εμφανίζουν υψηλή συσχέτιση με τον παράγοντα επικινδυνότητας. Τα αποτελέσματα διαφορετικών μελετών μπορούν, ενδεχομένως, να μην είναι συγκρίσιμα για διάφορους λόγους, όπως διαφορές στους υπό μελέτη πληθυσμούς ή στα ληφθέντα δείγματα.

Τα αποτελέσματα πειραματικών μελετών υποδεικνύουν ότι αρκετά παράνομα ναρκωτικά επιδρούν στην ικανότητα οδήγησης, ενώ ορισμένα ναρκωτικά, αλλά όχι όλα, έχουν δοσοεξαρτώμενες επιδράσεις.

- Η κάνναβη μπορεί να προκαλέσει διαταραχές σε ορισμένες γνωστικές και ψυχοκινητικές δεξιότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για την οδήγηση.
- Η MDMA (έκσταση) έχει τόσο αρνητικές όσο και θετικές επιδράσεις στην ικανότητα οδήγησης.
- Από μελέτες οι οποίες ερεύνησαν τις επιδράσεις του συνδυασμού οινοπνεύματος και παράνομων ναρκωτικών διαπιστώθηκε ότι, στις περιπτώσεις αυτές, ορισμένα παράνομα ναρκωτικά (όπως η κάνναβη) μπορούν να προκαλέσουν πρόσθετη, συνεργιστική μείωση της ικανότητας οδήγησης, ενώ άλλες (όπως η κοκαΐνη) μπορούν να αναστρέψουν εν μέρει τη μείωση της ικανότητας οδήγησης. Η MDMA μπορεί να περιορίσει ορισμένες αλλά όχι όλες τις επιβλαβείς επιδράσεις του οινοπνεύματος, ενώ άλλες αρνητικές επιδράσεις του οινοπνεύματος ενδέχεται να ενισχυθούν.
- Η χρόνια χρήση οποιασδήποτε παράνομης ναρκωτικής ουσίας συνδέεται με μια σχετική διαταραχή των γνωστικών ή/και ψυχοκινητικών δεξιοτήτων, και μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ικανότητας οδήγησης, ακόμη και όταν ο χρήστης δεν τελεί πλέον υπό την επήρεια της ουσίας.

Τα αποτελέσματα πειραματικών μελετών καταδεικνύουν επίσης εμφανώς τη μείωση της ικανότητας οδήγησης που προκαλούν ορισμένα θεραπευτικά φάρμακα.

- Οι βενζοδιαζεπίνες έχουν γενικά ως συνέπεια τη μείωση της ικανότητας οδήγησης, αλλά ορισμένοι τύποι (ανεξάρτητα από τη μακροπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη ή βραχυχρόνια δράση τους) μπορούν να προκαλέσουν σοβαρή μείωση της ικανότητας οδήγησης, ενώ άλλοι είναι απίθανο να έχουν υπολειμματική δράση την επόμενη ημέρα.
- Τα αντισταμινικά πρώτης γενιάς έχουν γενικά πιο κατασταλτική δράση από τα αντισταμινικά δεύτερης γενιάς, μολονότι υπάρχουν εξαιρέσεις και στις δύο ομάδες.
- Τα τρικυκλικά αντικαταθλιπτικά προκαλούν μεγαλύτερη μείωση της ικανότητας οδήγησης από τους πιο πρόσφατους τύπους αντικαταθλιπτικών, μολονότι τα αποτελέσματα των πειραματικών εξετάσεων μετά τη χρήση επιλεκτικών αναστολέων επαναπρόσληψης της σεροτονίνης δεύτερης γενιάς στερούνται ενίοτε συνοχής.

Σε κάθε κατηγορία θεραπευτικών ουσιών, ορισμένες συνδέονται με ελάχιστη ή μηδενική μείωση της ικανότητας οδήγησης. Αυτές οι θεραπευτικές ουσίες πρέπει να χορηγούνται κατά προτίμηση σε άτομα που επιθυμούν να οδηγήσουν.

Επιδημιολογικές μελέτες επιβεβαίωσαν πολλά από τα πορίσματα των πειραματικών μελετών. Περίπου 1 % έως 2 % των οδηγών που υποβλήθηκαν σε εξετάσεις σιέλου στο πλαίσιο ερευνών παρά την οδό προέκυψαν θετικοί όσον αφορά την παρουσία ναρκωτικών ουσιών, με λιγοστές εξαιρέσεις.

- Η οδήγηση υπό την επήρεια συνδυασμού οινοπνεύματος και ναρκωτικών δεν είναι ασυνήθιστη.
- Σε μελέτες αξιολόγησης της επικράτησης ναρκωτικών ουσιών, φαρμάκων ή/και οινοπνεύματος σε οδηγούς που ενεπλάκησαν σε τροχαίο ατύχημα (θανατηφόρο ή μη) διαπιστώθηκε ότι το οινόπνευμα είναι επικρατέστερο κάθε άλλης ψυχοδραστικής ουσίας. Όμως, διαπιστώθηκε ότι και η χρήση ναρκωτικών ουσιών είναι αρκετά συχνή, και μάλιστα συχνότερη από ό,τι στον γενικό πληθυσμό των οδηγών.
- Από τις ναρκωτικές ουσίες που αναλύθηκαν, η κάνναβη είναι η επικρατέστερη μετά το οινόπνευμα, μολονότι, στις περιπτώσεις που αναλύθηκαν δείγματα για παρουσία βενζοδιαζεπινών, οι ουσίες αυτές ήταν ενίοτε επικρατέστερες της κάνναβης.
- Στατιστικά, διαπιστώθηκαν αυξημένοι κίνδυνοι ατυχήματος ή/και κίνδυνοι πρόκλησης ατυχήματος σε σχέση με τη χρήση κάνναβης, βενζοδιαζεπινών, αμφεταμινών, ηρωίνης και κοκαΐνης, και πολλοί από τους κινδύνους αυτούς αυξάνονται όταν η ναρκωτική ουσία συνδυάζεται με άλλη ψυχοδραστική ουσία, όπως το οινόπνευμα.

Τα αποτελέσματα τόσο των επιδημιολογικών όσο και των πειραματικών μελετών πρέπει να συνδυασθούν προκειμένου να εξασφαλισθεί μια ασφαλής εκτίμηση της επίδρασης ορισμένων ναρκωτικών στην ικανότητα οδήγησης και στον κίνδυνο ατυχημάτων. Για την απόκτηση πιο συμβατών μεθοδολογιών, μια επιτροπή διεθνών εμπειρογνομόνων, συμπεριλαμβανομένων εκπροσώπων του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης των Ναρκωτικών και της Τοξικομανίας (ΕΚΠΝΤ) και του αμερικανικού Εθνικού Ινστιτούτου για την Παράνομη Χρήση των Ναρκωτικών (NIDA), εκπόνησε το 2006–07 κατευθυντήριες γραμμές για μελλοντική έρευνα στο θέμα των ναρκωτικών και της οδήγησης. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές υιοθετήθηκαν από το σχέδιο DRUID, ένα ευρείας κλίμακας σχέδιο χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ, στο πλαίσιο του οποίου θα διεξαχθούν μελέτες αναφοράς σχετικά με την επίδραση του οινοπνεύματος, των παράνομων ναρκωτικών και των φαρμάκων στην ικανότητα οδήγησης, θα αναλυθεί η επικράτηση του οινοπνεύματος και άλλων ψυχοδραστικών ουσιών σε οδηγούς που εμπλέκονται σε ατυχήματα καθώς και στον γενικό πληθυσμό οδηγών και θα υπολογισθούν τα κατώτατα όρια ανάλυσης και κινδύνου για αρκετές παράνομες ναρκωτικές ουσίες και φάρμακα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Το σχέδιο DRUID θα ολοκληρωθεί το 2010.

Το έγγραφο Insights αριθ. 8 του ΕΚΠΝΤ με τίτλο *Drug use, impaired driving and traffic accidents* (στην αγγλική) είναι διαθέσιμο σε έντυπη μορφή (τιμή: EUR 24) και μπορεί να μεταφορτωθεί ως αρχείο PDF (δωρεάν) από τον δικτυακό τόπο του ΕΚΠΝΤ (<http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights/driving>).